

ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСЬКИХ КЛУБІВ В КУЛЬТУРНО-НАЦІОНАЛЬНОМУ БУДІВНИЦТВІ 20-Х РОКІВ

В умовах сьогодення молоде покоління залишилося без надійних соціальних орієнтирів, руйнація традиційних форм соціалізації підвищила особисту відповідальність молоді за свою долю, поставивши її перед необхідністю вибору, виявила неготовність більшості з них включитися в нові суспільні відносини. Соціальне самопочуття молоді є одним з головних показників розвитку суспільства саме тому молодь повинна буди рушійною силою, активними культурно-національними будівниками.

Звертаючи увагу на досвід минулих років можна визначити цікавим період радянської перебудови – 20-х років ХХ ст., коли відбувалось формування нового типу молоді, особливо студентської, на яку покладалась велика надія.

Зазначена проблема була в центрі уваги спеціалістів різних галузей. У дослідженнях Білоцерківського І., Бистрова М., Даниленко В., Титової К., розглядалася роль партійного керівництва в організації студентської громадської діяльності.

Теоретичний характер участі студентів у гуртках висвітлювали такі вчені як: Артемчук Г., Рогова О., Юхно О., що охарактеризували навчальну, освітню роботу студентських гуртків.

Проте діяльність студентських клубів та організації дозвілля студентської молоді в культурно-національному будівництві країни залишилися поза увагою науковців.

Мета статті полягає у розкритті організаційно-теоретичних засад діяльності студентських клубів в культурно-національному будівництві 20-х років для визначення напрямів творчого використання набутого досвіду в сучасних умовах реформування вищої школи в Україні.

У 1920-ті роки – відбувалися істотні соціальні, моральні, ідеологічні зміни в житті країни. Вони відбилися на поглядах молодого покоління. Молодь відчувала серйозні соціально-економічні проблеми, які виникли в результаті переходу від років війни до миру: зростання безробіття, безпритульності, порушення норм охорони праці, класовий підхід до отримання освіти, зростання злочинності, нестійке становище сім'ї, відлучення підростаючого покоління від релігії, встановлення монополії комсомолу [1–4].

Державні і партійні діячі основну увагу звертали на навчання, освіту, розвиток культури молоді. Луначарський А. у книзі «Ленин и народное образование» наголошував на тому, що навчання є головним їх гаслом, яке полягало в оволодінні всією культурою, технікою, історією. Вони акцентували увагу на тому, що студентство в Європі відіграє значну роль у політичному, соціально-економічному, культурно-національному розвитку.

Аналіз науково-педагогічної літератури [1–4], засвідчує що у 20-ті роки пріоритет навчальної діяльності студентів надавався «марксо-ленінському вихованню», радянська влада мала на меті виховати громадську активну особистість залучаючи її до загального будівельного процесу соціалізму, культурно-національного будівництва. Студенти у Радянській державі розглядалися новим соціальним стандартом, як майбутня інтелігенція – «мозок нації», яка має давати народу інтелектуальних і освічених працівників [1].

Під впливом нових соціокультурних вимог інтенсивно розвивалась вища освіта. Поряд з головними студентськими центрами, якими залишалися Київ, Харків, Одеса та Катеринослав, створювалися нові інститути, технікуми і робітфаки на периферії. Так за даними Нарком освіти у Київській губернії налічувалося 10 інститутів з 11 992 студентами, 36 технікумів з 7 085 та 6 робітфаків з 1 051 слухачами. В Харківській губернії – 8 інститутів (10 603 студенти), 15 технікумів (3 479 студенти), 7 робітфаків (2 255 студенти). В Одеській – 10 інститутів (7 255 осіб), 23 технікумів (4 471 осіб), 7 робітфаків (1 322 осіб). У Дніпропетровській – 3 інститути (3 787 осіб), 26 технікумів (3 861 осіб.), 5 робітфаків (1009 осіб.). Таким чином на 1 січня 1927 р. в УСРР налічувалося 37 інститути з 28 196 студентами та 147 технікумів з 26 463 учнями та 31 робітфак з 6 634 учнями. Значно збільшився в цих закладах відсоток робітників і селян. Перших в інститутах було вже 23,2 %, других – 18,2 %. Ще більшою була їх питома вага на робітничих факультетах. У 1926/27 учбовому році серед 5343 учнів, що навчалися на 26 денних робітфаках, робітники склали 61 %, селяни 31,6 % [4].

Жовтнева революція і розгортання будівництва радянської вищої школи поклали початок нової епохи в культурно-національному будівництві країни. Початок ХХ століття характеризувався бурхливими політичними і соціальними змінами, одночасно з пролетаризацією вузів зростали партійні й комсомольські лави студентства. У цих умовах відокремлювались поняття молодіжної політики, молодіжної культури, молодіжного дозвілля. З кожним роком розмах масово-політичної роботи у вузах ставав все ширшим. Навчання студентства полягало не лише у академічному навантаженні, але й у внутрішньо вузівській роботі, яка вміщувала масову політико-освітню діяльність, науково-академічну та професійну пропаганду, організовувала діяльність студентської преси та фізичного виховання.

До обов'язків радянського студентства входила: участь у будівництві вищої школи та реформи навчання, організація зв'язку з виробництвом, участь у культурно освітній роботі в себе в вузах і серед околицького населення, участь у громадській роботі, партійне навантаження. Гуртки, політико-агітаційні та літературні вечори, студентські клуби грали важливу роль у вихованні студентів, організації їх дозвілля [4].

Клуб визначався, як комбінат просвітницьких закладів, органічно та ідейно пов'язаних між собою однією метою та загальністю задач – бути

засобом суспільно політичного виховання, просвітництва та усестороннього розвитку членів клубу [5].

У науково-педагогічній літературі слово клуб визначається як «об'єднання людей». Клубні об'єднання були надзвичайно різноманітні: власне клуби, гуртки, студії, секції, товариства. У кожній з цих форм є свої особливості, але всі вони працювали на умовах добровільного об'єднання учасників клубу, метою яких є спілкування, організація та проведення заходів за обраним напрямком – науковим, громадським, політичним, мистецьким, спортивним тощо. Студентський клуб був полікультурним об'єднанням в якому можна було проявити свої індивідуальні здібності, особистісні якості, розвинути пізнавальну, навчальну та індивідуальну спрямованість у вільний від заняття час. Студентські клуби створювались з метою поліпшення ідеологічної освіти та активізації радянської молоді [6].

Клубна робота – визначалася однією з форм поза аудиторної виховної роботи зі студентською молоддю. Уряд підтримував діяльність політико-освітніх клубів, радянська молодь віддавала перевагу науковій, художній діяльності де мала змогу показати власні здібності, вміння. Особливістю даного періоду було те, що всі чинні клуби знаходилися у підпорядкуванні органів народної освіти, а це, в свою чергу, забезпечувало єдність завдань і керівництва ними; визначення змісту і форм їх роботи. Зміст клубної роботи підпорядковувався першочерговим завданням виховання: озброєнню новим ідейно-політичним світоглядом, знаннями об'єктивних законів розвитку природи та суспільства; включенню у сферу державних інтересів; надання умов для творчої праці, яка б сприяла розвитку здібностей, нахилів, ініціативності.

Під керівництвом Наркомосвіти створювались різноманітні клуби: самостійні (ініціативні) клуби, клуби робітничих підлітків, школи-клуби робітничих підлітків, школи-клуби робітничої молоді, центри-клуби, загальні клуби однієї професії, сільськогосподарські клуби, клуби-приймальники, шкільні клуби, будинки-клуби, клуби-їдальні, клуби для безпритульних.

Робота та діяльність клубів регулювалась нормативно-правовими актами такими як: «Кодекс законів про освіту УСРР», 1922 р., рішення наради «Про реформу вищої школи», 1917 р., тимчасові положення про ВНЗ УСССР, 1922 р., та інші нормативно правові документи, що регулювали діяльність університетів.

Для досягнення мети виховання соціально активної молоді в клубі проводилась масова робота, використовуючи всі засоби виховання та просвітництва методами живого та печатного слова, художньо-творчими, театралізованими постановками, екскурсіями, виставками, організувались гуртки для більш поглибленого саморозвитку здебільш діяльність клубів була пов'язана з майбутнім фахом студентства. Ряппо Я., в роботі «Радянське студентство (характеристика вузів України)» підкреслював важливу роль клубів у вихованні студентів того періоду.

Про популярність клубної роботи свідчить інтенсивність зростання

їх кількості, так, у звіті Харківського технічного інституту 1922 року повідомлялось, що з метою політико-виховної роботи створено 25 гуртків, в гуртках інституту навчалось 710 студентів. Заслуженою увагою серед студентів Харкова користувався міжвузівський клуб, який відвідувало понад 1000 студентів. В клубах проводили цикл лекції «Як студентам упорядкувати своє навчання». Київський індустріальний інститут мав свій клуб с кіноустановкою. З кожним роком розмах масово-політичної роботи у вузах ставав все ширшим. У 1928 році налічувалось 75 клубів, які відвідували 15 тисяч студентів [4].

Робота студентських клубів велась не тільки в вузах, а і поза ними наприклад серед студентів склалась традиція проводити урочисті свята з нагоди закінчення учбового року, також найактивніші студенти приймали участь у виїзних клубах на селі щодо роботи з ліквідації не писемності.

Окрім студентських клубів існували селянські будинки, народні дома, хати-читальні, червоні кутки які являли собою сукупність установ об'єднаних спільністю завдань та характером завдань, що їх доцільно об'єднували під загальну назву «установи клубного типу» Оскільки радянська влада прагнула охопити в національно-культурному будівництві життя студентсько-робітничого класу, як в його політичному, економічному, ідеологічному так і в повсякденному побуті [7].

У ці роки в Україні активізувалася методична робота з організації клубної роботи з дітьми та молоддю, методика організації клубної діяльності формувалася передусім у процесі узагальнення досвіду роботи існуючих клубів. Матеріали, присвячені питанням організації й висвітленню досвіду практичної роботи вітчизняних та закордонних клубів для студентської молоді, публікувалися в науково-педагогічних часописах, періодичних журналах України: «Шлях освіти», «Радянська освіта», «Студент революції», «Червоне студентство» та інші.

Таким чином 20-ті роки були переломними в житті студентів і всього населення радянської України. Реформування вищої школи, курс на її пролетаризацію змінили соціальне обличчя студентства. Усе це безпосередньо відбивалося на культурно-національному будівництві що вплинуло на формування нової генерації студентства. Особливу увагу держава приділяла студентській молоді, залучаючи їх до культурно-громадського життя через діяльність в гуртках, студентських клубах.

Визнання клубу як ефективного впливу на національно-культурне формування самосвідомості студентської молоді викликає потребу переосмислити історичний досвід і творчо використати прогресивні педагогічні ідеї минулого у нових соціально-політичних умовах України.

Подальшого дослідження потребують можливості організованої діяльності установ клубного типу для, формування активної громадської позиції студентської молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лавру О. О. Політична поведінка студентської молоді в непівській Україні / Краєвознавство. – № 3. – 2010.
2. Радкович Л. А. Полікультурні можливості клубної роботи в системі вищої освіти / Радкович Л. // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : збірник наукових праць / Херсонський національний технічний університет. – № 2(3). – 2010.
3. Бочелюк В. Й. Дозвіллезнавство : навчальний посібник / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
4. Радянське студентство (характеристика вузів України) / Я. Ряппо. – Х. : Державне видавництво України, 1928. – 48 с.
5. Кодекс Законів о народном просвещении УССР / Х.1922. – 75 с.
6. Клубні об'єднання. – 2007. – № 3. – С. 37.
7. Професійні та політично-освітні установи на Україні 1922–1925 рр. – Х., 1926. – 54 с.